

9. A Magyar Honvédség szárazföldi és légierői

9.1. A Magyar Honvédség szárazföldi erői

A Magyar Honvédség szárazföldi erőit különböző rendeltetésű és felszerelésű fegyvernemi csapatok és szakcsapatok alkotják.

A szárazföldi csapatok a funkcionális katonai képességeik birtokában döntő módon járulnak hozzá a Magyarország Alaptörvénye 45. cikk (1) és (3) bekezdésében rögzített feladatok végrehajtásához.

A 2026-ig tartó, a Magyar Honvédség minden területét érintő modernizációs fejlesztés nyilvánvalóan hatással lesz a szárazföldi erők szervezetére, katonai műveleti jellegére és végső soron katonai műveleti hatékonyságára is.

9.1.1. A szárazföldi csapatok fegyvernemei, fegyverzete, harci lehetőségei

A fegyvernemek a szárazföldi csapatok fontos részét alkotják. Rendeltetésük, hogy az ellenséggel közvetlen és aktív harctevékenységet folytassanak, a szervezésükben meglevő fegyverzettel és harci technikai eszközökkel pusztítsák, megsemmisítsék azt. Mivel fegyverzetük és felszerelésük egymástól eltérő, az ellenség megsemmisítését is más és más módszerekkel – harcéljárásokkal – hajtják végre.

A szárazföldi csapatok fegyvernemei a lövészcsoportok, a különleges rendeltetésű csapatok, a harcokocsicsoportok, a tüzérség és a légvédelmirakéta-csoportok.

9.1.1.1. Lövészcsoportok

A lövészcsoportok – hagyományos nevén gyalogság – a legősibb fegyvernem. Jóllehet a hadviselés fejlődéstörténete során új haderőnemek és új fegyvernemek jöttek létre, a fegyverek, a harci technikai eszközök korszerűsödtek és ennek következtében megváltozott az összefegyvernemi harc jellege, a gyalogság vagy újabb nevén a lövészcsoportok napjainkban mégis a legnagyobb létszámú fegyverneme a szárazföldi csapatoknak. A mai lövészcsoportok felszerelése, technikai ellátottsága és harctevékenységi módja alapvetően különbözik a múlt gyalogságától. Fő fegyverzetüket az automata lőfegyverek alkotják. De megvannak az eszközeik az ellenséges harcokcsik és repülő elleni harchoz, valamint a közelharc is.

A lövészcsoportoknál rendszeresített automata lőfegyverek a helyből, a mozgásból, sőt a páncélozott szállító járművekről való tüzelést is lehetővé teszik.

E fegyvernem egyik fő jellemzője a teljes motorizáltság. Míg a múltban a gyalogság gyalog menetelt és harcolt, addig korszerű viszonyok között páncélozott szállító járműveken mozog, mégpedig nemcsak a harcmezőn kívül, hanem gyakran a harc folyamán is, ily módon rendkívül mozgékonná vált, és manőverező képessége fokozódott. Harcát automata fegyvereinek tömegtüzéssel vívja meg helyből vagy megállásból, illetve az ellenség megközelítése közben történő tüzeléssel. A harc megvívásához a páncélozott szállító járművekbe beépített tüzfegyverek hatásos tüztámogatást nyújtanak az alegységeknek.

A lövészcsapatok harci tulajdonságait – a többi fegyvernemhez hasonlóan – csak más fegyvernemekkel, a repülőekkel és a szakcsapatokkal szoros együttműködésben tudják teljes mértékben érvényesíteni. Ugyanakkor a korszerű harcban a csapatok harcfeladatainak jelentős része csak a lövészcsapatok részvételével oldható meg.

A lövészcsapatok a különféle hatásos fegyverzetük, a terephez való gyors és könnyed alkalmazkodóképességük birtokában ki tudják használni a műveleti terület – mint földrajzi térség – lehetőségeit. Képesek a tartós és szívós harcra, gyors és célratörő manőverek végrehajtására az év és a nap bármely szakában, bármilyen időjárási és terepviszonyok között. El tudják viselni a feszített harctéri viszonyokat anélkül, hogy ez gátolná további tevékenységüket.

A lövészcsapatok tűzzel összehangolt mozgással megsemmisítik az ellenséget; leküzdik az ellenség által létesített akadályokat; megtörik az ellenség ellenálló erejét, szétverik vagy fogságba ejtik élőerőit, zsákmányul ejtik technikáját, birtokba veszik, illetve tartós ellenállásra rendezik be a terepet, megghiúsítják az ellenség minden olyan kísérletét, amely az elfoglalt terület visszavételére irányul.

Az összefegyvernemi harc megvalósíthatósága érdekében a lövésszkötélékek állományába más fegyvernemi és szakalegységeket is beosztanak.

A lövészcsapatok alegységeinek szervezete és fegyverzete lehetővé teszi a harcon kívüli és a harc alatti nagyfokú mozgékonyt és manőverező képességet, az alegységek harc közbeni egyszerű és rugalmas vezetését, a szívós és tartós harctevékenység folytatását bármilyen helyzetben; a nagy és kis távolságokról történő hatásos tűzcsapások mérését; végül a harctámogatást, az anyagi, technikai és egészségügyi támogatás kedvező megszervezését.

A lövész alegységek fegyverzetét – rendeltetés és az alkalmazás módja szerint – a harcosok, tisztesek, altisztek és tisztek felszerelését képező fegyverekre, valamint a harcosok csoportjának (azaz szervezeti egységének) fegyverzetére – csoportfegyverekre osztják.

Egyéni fegyver: pisztoly, puska, géppisztoly és a kézigránát. Csoportfegyver: géppuska, páncéltörő gránátvető, páncéltörő löveg és aknavető.

9.1.1.2. Különleges rendeltetésű csapatok

A különleges rendeltetésű csapatok speciális képzettségű és sajátos felszerelésű kötélekekből állnak. Harcukat az ellenség hátában, a mögöttes területek mélységében vívják. Könnyű, de igen hatásos és a legkorszerűbb fegyverzettel vannak felszerelve.

A különleges rendeltetésű csapatok a többi fegyvernemmel együttműködve elsősorban az ellenséges csoportosítások gyors ütemű megsemmisítésénél kapnak feladatot, továbbá megakadályozzák az ellenség csapatvezetésének tevékenységét, kötélekeinek manővereit és hadtápjának működését.

A különleges rendeltetésű csapatok megjelenése szoros összefüggésben van a légi szállítóeszközök fejlesztésével. A repülőgépek elterjedésével már az első világháborúban is alkalmaztak ejtőernyős csoportokat az ellenség hátában. A két világháború között a légi szállítótechnika gyors fejlődése lehetővé tette, hogy a különböző országok hadseregeiben ejtőernyős alegységeket, majd egységeket és magasabbegységeket is szervezzenek. A különleges műveleti csapatok a honvédségben azonban csak a közelmúltban váltak önálló fegyvernemmé. Az alkalmazott kötelék nagyságától, a feladattól, az alkalmazás mélységétől és időtartamától függően harcászati vagy hadműveleti szintű katonai műveleti tevékenység végrehajtására alkalmasak.

9.1.1.3. Harckocsicsapatok

A harckocsicsapatok a szárazföldi erők egyik legfiatalabb fegyverneme, amely az első világháború időszakában jelent meg, akkor, amikor az állásháború zsákutcájából való kijutással kísérleteztek. A fegyvernem a két világháború között gyorsan fejlődött, és a második világháborúban a gyalogság kötelékében vagy önállóan, tömegesen alkalmazták.

Korszerű harcban a harckocsicsapatok szerepe még inkább megnövekedett. Ők alkotják a szárazföldi csapatok csapásmérő erőinek a magját. Napjainkban harckocsik nélkül elképzelhetetlen a harc és a hadművelet megvívása. A harckocsik a lövészcsapatok állományának is szerves részei.

A harckocsik képezik a nagy mozgékonyssággal, a hatalmas tűzzel, a csapásmérő erővel és az atomcsapásokkal szembeni nagy ellenállóképességgel rendelkező harckocsicsapatok alapját. A harckocsicsapatok gyorsan és teljes mértékben ki tudják használni az ellenségre mért tűzcsapások eredményeit, sikeresen és magas ütemben képesek harctevékenységet folytatni – éjjel és nappal, bármilyen terepen.

Harctevékenység közben a harckocsialegységek más fegyvernemi alegységekkel működnek együtt, emellett a harckocsik tevékenységének irányában a tüzérség és a repülők is csapásokat mérnek az ellenségre.

A harckocsik tüze az ellenséges élőerők és tüzerszközök megsemmisítésének és lefogásának, egyes alkalmakkor a könnyű típusú védelmi berendezések rombolásának is nagy hatású eszköze. Tűzfadataikat rendszerint menetből, rövid megállásból, megállásból és helyből közvetlen irányzással hajtják végre. A harckocsik megosztott irányzással is tüzelhetnek.

A harckocsi

A harckocsi láncaltapas harci gép, amely egyesíti magában a tüzerőt, a páncélvédettséget és a mozgási képességet. Nagy lököerővel, letipró képességgel, víz alatti áthatolási képességgel rendelkezik, és tűzcsapás esetén viszonylagos védettséget biztosít a személyi állomálynak. Fő részei a páncéltest és a torony, a fegyverzet, a motor, az erőátviteli szervek, a futómű, az elektromos berendezés és a híradó eszközök.

A páncéltest részei a homlok-, oldal-, fenék- és tetőpáncélzat. Belső felosztása: vezetőtér, küzdőtér, motortér és erőátviteli tér. A motortér a küzdőtér mögött van, attól lemezzel elválasztva. A páncéltest hátsó része az erőátviteli tér, itt vannak elhelyezve a kormányművek és a kihajtóművek, a főtengelykapcsoló és a sebességváltó.

A harckocsi löfegyvere a toronyba szerelt ágyú, amellyel együtt, rendszerint párhuzamosan, géppuska is be van szerelve.

9.1.1.4. Tüzérség

A tüzérség a lövészcsapatok (a gyalogság) mellett ma létező másik legrégebbi fegyvernem. Megjelenése a 14. századra vezethető vissza, amikor a lőpor használata elterjedt. Fejlődésének fontosabb állomásai: a lövegzár; a gyújtóval ellátott robbanólövedékek; a huzagolt cső, a hátrasikló fékszerkezet; az optikai irányzóberendezések; a gépvontatás és az önjáró rendszer alkalmazása.

A tüzérség a korszerű összefegyvernemi harcban a rakéta-atomfegyverek létezése ellenére is megőrizte jelentőségét. Harcászati méretekben továbbra is a szárazföldi csapatok fő tűztámogatója maradt. Különösen nagy szerepe van a tüzérségnek az ellenség pusztításában akkor, ha

a harctevékenység csak hagyományos eszközökkel folyik. Előnyös tulajdonságai a nagy hatású tűz, a jelentős lőtávolság, a széles körű manőverező képesség, a meteorológiai viszonyoktól való függetlenség, a meglepő tüzmegnyitásra, tűzősszpontosításra és pontos tüzelésre való alkalmasság. E tulajdonságai következtében a tűzéség támadásban „utat tud nyitni” tüzével a lövész- és harckocsicsapatoknak harcfeladatuk teljes mélységéig, képes jelentős veszteséget okozni az ellenségnek a peremvonalban és a védelem mélységében. Védelemben pedig a támadáshoz felvonuló és rohamozó ellenség pusztításával elősegíti a támpontok szilárd megtartását, a lövész- és harckocsialegységek manőverezését.

Az általános feladatok keretében a tűzéség megsemmisíti vagy lefogja az ellenség élőerejét, atomeszközeit, tűzéségét, harckocsijait, rohamlövegeit és más harceszközeit; rombolja a különböző jellegű védelmi berendezéseit; megakadályozza az ellenség manőverezését és védelmi munkálatait, esetleg a rombolt objektumok helyreállítását.

A tűzéség felosztása: a lövedék indítása alapján – *reaktív és csöves*; a lövegcső szerkezetét tekintve – *huzagolt és sima csövű*; a mozgatus alapján pedig *gépvtontatású és önjáró tűzéség*.

A *reaktív tűzéség* fegyverzete a harci gépre szerelt, rakétákkal ellátott tüzelő (lövő) szerkezet. A rakétákat a nagy sebességgel hátra áramló gázok reaktív ereje juttatja célba. Minden rakéta saját hajtóművel rendelkezik, következésképpen feleslegesek a tűzéségnél használatos bonyolult szerkezetű és működésű indítórendszerek.

A reaktív tűzéséghez sorolják a sorozatvetőket is.

A reaktív tűzéség sorozatvetői szállítóeszközökre szerelt állványok, amelyek több reaktív lövedék rövid idő alatti indítására alkalmasak, és ily módon meglepő, nagy kiterjedésű és nagy hatóerejű tűzcsapást mérhetnek az ellenségre. A reaktív tűzéség össtüzelével lefogja és megsemmisíti az ellenség atomeszközeit, élőerőit, tüzeszközeit és harci technikai eszközeit.

Az irányítható páncéltörő rakétalövedékeket vagy szállító járművekről, vagy hordozható indítóállványokról juttatják a célba.

A harci gépek jelentős manőverező képessége és közvetlenül a gyalogság harcrendjében való alkalmazhatósága, a tűz pontossága és hatalmas páncélatütő képessége a rakéta-páncéltörő tűzéséget az ellenséges harckocsik és a különböző páncélozott célok leküzdésének leghatékonyabb fegyverévé avatja.

A *csöves tűzéség*hez azokat a különféle tűzéségi lövegeket sorolják, amelyeknél a lövedék a kezdősebességet a löporgázok robbanóerejétől kapja. Alapvető fegyverzete az ágyú, a tarack és az aknavető.

9.1.1.5. Légvédelmi csapatok

A csapatok légvédelme a légi támadóeszközök megjelenésével és fejlődésével egyidejűleg, szükségszerűen alakult ki.

Amilyen mértékben az elmúlt évtizedek során a légi támadóeszközök tökéletesedtek, számuk nőtt, és egyre pusztítóbb csapásokat mérhettek a harcoló csapatokra, olyan mértékben fokozódott a légvédelmi csapatok jelentősége. Napjainkban a légi támadóeszközök csapásaikkal súlyos veszteséget okozhatnak a szárazföldi csapatok élőerőiben és harci technikájában. Éppen ezért a légvédelmi csapatok szerepe a korszerű harc sikeres megvívásában rendkívüli módon megnőtt.

A szárazföldi csapatok korszerű harci technikával felszerelt légvédelmi csapatai – a nap-szaktól és az időjárású viszonyoktól nagyrészt függetlenül – viszonylag nagy távolságokra

és különböző magasságokra is képesek igen hatásos tüzet kiváltani, és nagyarányú és gyors manővereket végrehajtani.

A légvédelmi csapatok harctevékenységeinek célja, hogy megakadályozza az ellenség légi felderítő tevékenységét, megóvja a szárazföldi csapatok harcképességét és az objektumokat az ellenség légicsapásaival szemben, illetve biztosítsa a csapatok hatásának csökkentését.

Az általános feladatokon belül a légvédelmi csapatok felderítik az ellenség levegőbe emelt repülőgépeit, harci helikoptereit és irányítható szárnyas lövedékeit, majd a csapatokhoz, illetve az oltalmazott objektumokhoz vezető megközelítő útvonalakon megsemmisítik őket.

A harci technika szüntelen korszerűsítésével párhuzamosan fejlődött és tökéletesedett a légvédelmi csapatok szervezése. Ezzel egyidejűleg növekedtek a harci lehetőségek is. Ma már valamennyi összefegyvernemi csapat állományában megtalálhatók a légvédelmi csapatok szerkezetszerű alegységei és magasabb kötelékei, illetve a légi támadóeszközök elleni harcra alkalmazható egyéb erők és eszközök. A korszerű légvédelmi erők és eszközök a feladatukra kapott csapatot vagy objektumot megbízhatóan oltalmazzák, és korlátozottabb lehetőségek mellett is a légi ellenségnek olyan veszteséget okozhatnak, amely lemondásra kényszeríti őt feladata végrehajtásáról.

A légvédelmi erők és eszközök a csapatokat és az objektumokat *zonális és közvetlen oltalmazással védik* a légicsapások ellen.

A csapatok légvédelme, mint a harctevékenységek egyik fajtája, a légvédelmi csapatok, a vadászlégierő és a légvédelemre bevonható erők és eszközök együttes erő kifejtésével valósul meg.

A csapatok légvédelmének szaklégvédelmi erőit és eszközeit a *vadászrepülő*; a szárazföldi erők légvédelmi csapatai – *légvédelmi rakéta-, légvédelmi tüzér-, légvédelmi géppuska- és légvédelmi rádiótechnikai (felderítő és zavaró) csapatok* – képezik.

9.1.2. A szárazföldi csapatok szakcsapatai, fegyverzete, harci lehetőségei

A fegyvernemek harctevékenységét szakcsapatok támogatják, biztosítják. A szakcsapatok sajátos területen működnek, és olyan feladatok megoldására hivatottak, amelyek nem tartoznak a fegyvernemek fő feladataihoz. Sajátos technikai felszereléssel, eszközökkel és műszerekkel rendelkeznek, és személyi állományukat ezek alkalmazására képezik ki. Szerepük és jelentőségük azonban nem lebecsülendő, mivel tevékenységükkel, ha közvetve is, de nagymértékben hozzájárulnak a fegyvernemi harcfeladatok sikeres végrehajtásához.

A szárazföldi csapatok szakcsapatai: a műszaki csapatok, a felderítő csapatok, a vegyvédelmi csapatok, a híradó és vezetéstámogató csapatok, a tüzzerész és hadihajós csapatok, a logisztikai csapatok.

9.1.2.1. Műszaki csapatok

A műszaki csapatok a fegyvernemek tevékenységét biztosító szakcsapatok közül a legrégebbi múltra tekintenek vissza. Korszerű viszonyok között nagy jelentősége van a csapatok széles körű manőverezését elősegítő és tömegpusztító fegyverek elleni védelmét biztosító műszaki rendszabályoknak. Ennek következtében a szárazföldi csapatok tevékenységének támogatását ellátó műszaki csapatok szerepe is megnövekedett.

A műszaki csapatok állományában megfelelő technikai eszközökkel ellátott speciális alegységek vannak. Rendeltetés szerinti megnevezésük: utász (műszaki utász), pontonoshidász, deszantátkelő, állásépítő, vízellátó és más alegységek.

Az *utász*- (műszaki utász) alegységek rendeltetése a gépkocsizó lövész- és a harcokcsialegységnek harcmezőn való harctevékenységének közvetlen biztosítása. Ebből a célból az aknamezőkön átjárókat létesítenek, a terepen aknamentesítést végeznek, gázlókat és átkelőhelyeket rendeznek be, az ellenség tüzeszközeit felrobbantják, a szárnyakon és a csatlakozásoknál robbanózárakat létesítenek. A *pontonoshidász* alegységek a csapatok és a harci technikai eszközök vízi akadályon való átkelést biztosítják. A *deszantátkelő* alegységek elsődleges feladata a csapatok deszantként való átszállítása vízi akadályokon. Az *útépítő* alegységek előkészítik és karbantartják a manőverutakat.

A *műszakigép-alegységek* közreműködnek a hidak építésénél és a manőverutak létesítésénél. A műszaki állásépítő alegységek rendeltetése a műszaki munkák gépesítése, a szerkezetek és a bonyolultabb berendezések elkészítése a csapatok állásainak, elhelyezési (összpontosítási) körleteinek, vezetési pontjainak, segélyhelyeinek stb. kiépítésénél. Az *álcázó alegységek* a vezetési pontok, ellátó állomások, anyagi alapok és raktárak, fontosabb átkelőhelyek és más fontos objektumok álcázási feladatait látják el, továbbá színlelt objektumokat létesítenek. A *tábori vízellátó alegységek* vízellátó helyeket rendeznek be és tartanak üzemben. Felderítik a vízlelőhelyeket, kitermelik és szükség esetén sugármentesítik a vizet.

Fontos tudni, hogy műszaki feladatokat nemcsak műszaki alegységek végeznek, hanem minden fegyvernem és szakcsapat is. A műszaki alegységekre azok a bonyolult műszaki feladatok hárulnak, amelyeknek az elvégzése megköveteli a különleges képzettséget, a sajátos technikát és a robbanóanyagok alkalmazását.

9.1.2.2. Felderítő csapatok

Hadművelleti és harcászati felderítésre alkalmazott szervezetszerű alegységek, ritkábban egységek. Feladataik haderőnemi, fegyvernemi, illetve szakcsapat hovatartozásuktól függően lehetnek: *csapatfelderítők, mélységi felderítők, tűzér, műszaki, különleges, légi, rádiótechnikai, rádiólokációs, topogeodéziai és hidrometeorológiai felderítők.*

9.1.2.3. Vegyvédelmi csapatok

A rakéta-atomfegyverek, valamint a korszerű vegyi és biológiai harcanyagok megjelenése – mennyiségi és minőségi vonatkozásban egyaránt – nagy hatással volt a vegyicsapatok fejlődésére.

A vegyvédelmi, a vegyi és sugárfelderítő, a terepmentesítő és a technikai alegységek rendeltetése a csapatok és a logisztikai objektumok tömegpusztító fegyverek elleni védelme érdekében megfelelő szakfeladatok ellátása.

Főbb feladataik: vegyi és sugárfelderítés végrehajtása, közreműködés a bakteriológiai felderítésben; a személyi állomány és az anyagi eszközök sugárszennyezettségének ellenőrzése és teljes mentesítése; a járművek, a fegyverzet, a ruházat és egyéb felszerelés teljes vegyi és sugármentesítése, illetve fertőtlenítése; a terep vegyimentesítése, fertőtlenítése és feregtelenítése; mentesítő készletek és készülékek feltöltése mentesítő oldatokkal.

A vegyivédelmi csapatok – korszerű viszonyok között – a rájuk háruló feladatokat a csapatok mindenfajta harc alatti vagy harccal kapcsolatos tevékenysége közben végzik, bárhol is adódjanak azok: harcrendben, harcmezőn vagy mögöttes területeken.

9.1.2.4. Híradó és vezetéstámogató csapatok

A híradó és vezetéstámogató csapatok feladata a csapatok sikeres harctevékenységéhez elengedhetetlen híradás létrehozása és megszakítás nélküli fenntartása.

A híradó csapatok rendkívül fontos szerepet töltenek be a csapatok vezetésének általános rendszerében; ők biztosítják a parancsnokok, a törzsek és az alárendelt csapatok híradását; a szomszédok és a különböző fegyvernemi kötelékek erőfeszítéseinek kölcsönös összehangolását; az értesítésre és a riasztásra szolgáló jelek továbbítását. Ők teszik lehetővé a harctámogatás, a harci kiszolgáló támogatás minden fajtájának az irányítását.

A híradó alegységek szervezetszerűen a fegyvernemek és a szakcsapatok kötelékeinek állományába tartoznak, és rendeltetésük a híradás és a vezetés biztosítása az adott köteléken belül.

9.1.2.5. Tűzszerész és hadihajós csapatok

A tűzszerész és hadihajós csapatok végzik a katonai eredetű lőszer, robbanótestek felkutatását, hatástalanítását, illetve megsemmisítik a fel nem robbant robbanószerkezeteket. Nagyobb folyókon tevékenykedve elősegítik a harcoló szárazföldi csapatok folyón való átkelését, kiegészítik a folyóra támaszkodó szárnyak biztosítását, folyami zárat letesítenek, a folyókat aknamentesítik, részt vesznek a csapatok vízi szállításában és légvédelmében, harcolnak az ellenség hadihajói ellen. A hadihajós csapatok alegységei a folyó menti harcok, hadműveletek során jelentősen növelik a szárazföldi csapatok vízen való mozgásképeségét, hatásosan kiegészítik tűzerejét.

9.1.2.6. Logisztikai csapatok

A korszerű harc sok anyag felhasználásával, de különösen nagy lőszer- és üzemanyag-fogyasztással jár. Megköveteli továbbá a megrongált technikai eszközök minden fajtájának gyors helyreállítását. A korszerű harc sajátosságai fokozzák a sebesültek és a betegek egészségügyi ellátásával szemben támasztott igényeket is. E feladatok megvalósítására a logisztikai csapatok hivatottak, amelyek felszerelésüknél, képzettségüknél és lehetőségeiknél fogva el tudják látni a csapatok mindenoldalú és folyamatos harci kiszolgáló támogatását.

A harcászati kötelékek anyagi, egészségügyi és technikai biztosítására hivatott és azok állományába szervezett logisztikai alegységek és kötelékek összessége csapatok szintjén működő logisztika.

A korszerű harctevékenységek során a következő harci kiszolgáló feladatok hárulnak a logisztikai csapatokra: a csapatok anyagi biztosítása; a csapatok technikai és egészségügyi biztosítása; a közúti biztosítás; egyéb logisztikai feladatok.

A *csapatok anyagi biztosításán* azoknak a rendszabályoknak az összességét értik, amelyeknek célja a csapatok anyagi szükségleteinek kellő időben történő kielégítése. Ezek egyrészt a harc feladatok megvalósításának követelményeiből adódnak, másrészt abból, hogy a személyi állomány

és a harci technika az élethez, illetve a mindennapos karbantartáshoz szükséges anyagokkal el legyen látva.

A *csapatok technikai biztosításának* rendszabályai lehetővé teszik, hogy a harci technikai eszközöket a legnagyobb mértékben és a legjobb eredménnyel lehessen alkalmazni, a sérült technika mielőbb és minél nagyobb számban helyre legyen állítva, és a csapatok technikai állapota állandóan magas színvonalon maradjon.

A *csapatok egészségügyi biztosításának* célja a sérültek és a betegek gyors és hatásos gyógyítása, a személyi állomány erőnléti állapotának megóvása és a csapatok egészségügyi helyzetének javítása.

A *közúti biztosítás* feladata a csapatoknak és a csapatok hadtápbiztosításával kapcsolatos szárazföldi közlekedési utaknak az előkészítése, berendezése, kiszolgálása és megbízható fenntartása a kellő időben.

A *hadtáp egyéb feladatai*: a csapatok állategészségügyi biztosítása; a csapatok kereskedelmi kiszolgálása; a hadifoglyok ellátása és elhelyezésének biztosítása; a polgári lakosság esetleges hátraszállításában való részvétel; végül a harcban elesett katonák temetésének megszervezése.

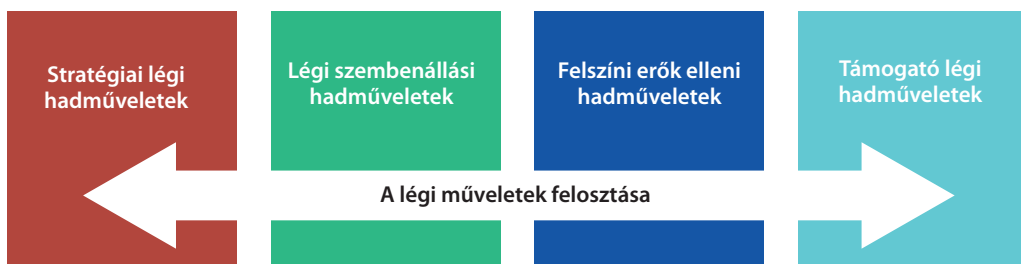
9.2. A Magyar Honvédség légieroje

9.2.1. A légierő alapvető képességei

A korszerű fegyverrendszerekkel, haditechnikai eszközökkel végrehajtott katonai műveletek során a légierő jelentős mértékben képes befolyásolni azok kimenetelét. A korszerű légierő műveletei, alkalmazási formái és a rendelkezésére álló erőforrások mennyisége, minősége, az ebből létrehozható képességei között szoros kapcsolat áll fenn, ezek kölcsönösen hatnak egymásra.

Általános megfogalmazás szerint a légierő csapatainak képessége alatt azon mennyiségi és minőségi mutatók összességét értjük, amelyek birtokában a légierő katonai szervezeteinek potenciálisan lehetőségük van a meghatározott küldetések és feladatok végrehajtására.

Amikor a légierő katonai képességeiről beszélünk nem kerülhető meg a légierő által potenciálisan végrehajtható műveletek kérdésköre, hiszen a műveletek célja és jellege alapvetően meghatározza a légierő szükséges képességeit.

42. ábra: A légi műveletek felosztása, főbb típusai

Forrás: a szerző szerkesztése

A légierő hagyományos értelemben vett katonai műveleteit attól függően, hogy melyek az elérendő célok, illetve a művelet az ellenség (szemben álló fél) fegyveres erőinek mely komponense ellen irányul, alapvetően négy csoportba oszthatjuk. Ezek a következők (42. ábra):

- stratégiai légi hadműveletek;
- légi szembenállási hadműveletek;
- felszíni erők elleni hadműveletek;
- támogató légi hadműveletek.

A stratégiai légi hadműveletek fő célja, hogy kihasználva a légierő előnyös tulajdonságait (gyorsaság, nagy hatótávolság és csapásmérő képesség, rugalmasság), jelentős hatást gyakoroljon az ellenségre, annak fegyveres erejére, és ezzel megakadályozza őt a háború megkezdésében, illetve folytatásában.

A légi szembenállási hadművelet célja az ellenség (szemben álló fél) légierőjének pusztítása, tevékenysége hatékonyságának csökkentése, ezzel a saját csapatok számára megfelelő cselekvési szabadság biztosítása, a levegőből történő fenyegetettségének minimalizálása. A légi szembenállási hadműveleteket a légtér feletti ellenőrzés meghatározott fokának elérése és megtartása érdekében hajtják végre, ugyanis ezzel kedvező feltételeket lehet teremteni a saját csapatok tevékenységéhez.

A légi szembenállási hadműveletek támadó és védelmi légi szembenállásra oszthatók.

- *A támadó légi szembenállás* magában foglalja az ellenség légierőjének megsemmisítését és semlegesítését, elsősorban az ellenség területe felett. A támadó légi szembenállás tartalmazza a légtér megtisztítását a vadászok által, vadász kísérést, repülőterek támadását, támadást a hadszíntéri rakéták és a kapcsolódó rendszerek ellen, valamint az ellenséges légvédelem elnyomását.
- *A védelmi légi szembenállás* magában foglalja az ellenség légierőjének megsemmisítését és semlegesítését a saját terület felett és annak közelében. A védelmi légi szembenállás tartalmazza az aktív légvédelmi fegyverrendszerek alkalmazását (vadászipülő, föld-levegő osztályú rakéták és légvédelmi tüzéség), valamint a passzív védelmi rendszabályok bevezetését.

A felszíni erők elleni hadművelet célja az ellenséges szárazföldi és vízfelszíni (víz alatti) erők pusztításával képességük csökkentése, hatékony alkalmazásuk megakadályozása. Az ellenséges felszíni erők elleni műveleteknek két formája lehet: a tengeri légi hadművelet és a levegő-föld hadművelet.

A felszíni erők elleni hadműveleti alkalmazási formák elmélete az utóbbi évtizedben jelentős változásokon ment át, amelyek fő mozgatórugói a lehetséges háború felfogásában történő változások, valamint az egyre jelentősebb szerepet kapó válságkezelési feladatoknak való mind jobb megfelelés igénye voltak.

A jövő harcmezőjére a klasszikus vonalakkal, sávokkal viszonylag szabályosan feloszthatóság helyett a szabálytalan, nem összefüggő (szakkifejezéssel: *non-lineáris*) lesz a jellemző, amely szerint az egyes harcok a hadműveleti területen már nem lesznek egyértelműen és egyszerűen egyes terepszakaszokhoz köthetők. További változást hozott a harcászati vezetéskés és irányítást támogató információs rendszereknek a fejlődése, valamint az egyre pontosabb és megbízhatóbb információkat nyújtó harctéri felderítő és monitorozó rendszerek alkalmazásában rejlő lehetőségek is.

A támogató légi hadműveletek alatt azokat a hadműveleteket értjük, amelyeket a légi hadműveletek sikere érdekében, a feladatok teljesítésének elősegítésére hajtanak végre. Ugyanakkor szükséges azt is hangsúlyozni, hogy a katonai műveletek összhaderőnemi jellegeből adódóan ezek a műveletek hozzájárulhatnak más haderőnemhez (fegyvernemhez) tartozó katonai szervezetek sikeres feladat-végrehajtásához is.

A támogató légi hadműveletek fajtái a következők:

- megfigyelés, felderítés;
- elektronikai hadviselés;
- légi szállítás;
- légi utántöltés;
- különleges légi hadműveletek;
- korai előrejelzés és riasztás;
- (harci) kutatás-mentés.

Az előzőekben felsorolt műveletek végrehajtásához a légierőnek meghatározott, az alábbiakban felsorolt képességekkel kell rendelkeznie, ezeknek a realizálásával sikeresen végrehajthatók a megszabott (harc)feladatok, műveletek:

- felderítési képesség;
- a légtér ellenőrzésének képessége (légvédelmi képesség);
- csapásmérő képesség;
- szállítási képesség;
- elektronikai (információs) hadviselési képesség;
- légi utántöltési képesség;
- kutatási, mentési képesség;
- vezetési, irányítási képesség.

A *felderítési képesség* birtokában a légierő biztosítja, hogy a parancsnoki döntések megalapozottságához, a műveletek előkészítéséhez, vezetéséhez, végrehajtásához szükséges információ megfelelő időben, mennyiségben és minőségben a rendelkezésre álljon. Az ellenség (szemben álló fél) erőforrásaira, tevékenységére, a hadművelati területre, valamint az alkalmazás körülményeire vonatkozó információkat légi és földi telepítésű, valamint űrbázisú szenzorok (radarok, infravörös érzékelők, videokamerák, fényképezőgépek stb.) segítségével gyűjtik össze. Lényeges eleme ennek a képességnek, hogy a felderítési információt késedelem nélkül, valós időben megtudja jeleníteni a felhasználók számára.

A *szállítási képesség* lehetővé teszi a korszerű eszközökkel folytatott fegyveres küzdelemben a csapatok, a felszerelés gyors eljuttatását nagy távolságokra, ami a mobilitás, a gyors bevetethetőség fontos feltétele. Egy katonai művelet – legyen szó béketámogató, válságreagáló vagy védelmi műveletről – sikere vagy sikertelensége nagyban függ attól, hogy az alkalmazásra kerülő erők milyen hamar képesek elfoglalni megindulási körleteiket. A műveletben részt vevő katonai erő hadművelati szerepe, feladatköre, rugalmassága, képessége jelentősen megnőhet, kiszélesedhet, ha meghatározó elemei alkalmasak légi szállításra, bevetethőségre. Ezért a légi szállítási képesség nemcsak egy eleme a légierő képességeinek, hanem meghatározó szerepet játszik az összhaderőnemi, többnemzeti műveletek biztosításában is.

Az *elektronikai (információs) hadviselési képesség* biztosítja a saját elektronikai rendszerek megbízható működését, illetve a szemben álló fél hasonló rendszerei befolyásolásának, működése akadályozásának lehetőségét. Ez a képesség lehetővé teszi a saját elektronikai rendszereink,

technikai eszközeink elektronikai védelmét, az ellenség elektronikai rendszereinek felderítését, támadását, mindezekkel biztosítva az élőerő és a harci technika megóvását, valamint a katonai művelet támogatását. Az információs hadviselés egyik fontos kérdése az információs fölény megteremtése. Ehhez elengedhetetlen, hogy a saját csapatok helyzetére vonatkozó információ, valamint az ellenségről (szemben álló félről), a tevékenység körülményeiről szóló felderítési információ a szenzoroktól a lehető legrövidebb időn belül eljusson a döntéshozóhoz (parancsnokhoz), aki gyorsabban, pontosabban dönthet. Az információs fölény lehetővé teszi az információs rendszerek korlátozás nélküli használatát és ennek eredményeként a hadművelleti fölény elérését; ugyanakkor mindezen képességektől megfosztja az ellenséget (szemben álló felet).

A *légi utántöltési képesség* a repülőkhöz alkalmazásának időbeli, térbeli lehetőségét bővíti. Általánosságban megállapítható, hogy a repülőerők tevékenysége jelentős mértékben függ a meglévő repülőterektől. A le- és felszállópályán kívül még korszerű kiszolgáló eszközökre is szükség van, többek között üzemanyag-töltő berendezésekre. A repülőgépek csak korlátozott mennyiségű üzemanyagot képesek a fedélzetükön magukkal vinni, ez bizonyos esetekben az alkalmazhatóságukat is befolyásolja. A légi utántöltés – vagyis repülés közben üzemanyag átadása egyik repülőgépről a másikra – csökkentheti a repülőgépek előbb említett hátrányos tulajdonságából adódó korlátokat. Egyben segítheti a légi hadműveleteket azzal, hogy megnöveli a repülőgépek repülési távolságát, a szállítható hasznos terhet és az útvonaltervezés rugalmasságát..

A *kutatási, mentési képesség* (harci kutatás-mentés) a szárazföldön vagy a tengeren végveszélybe került egyének, bajba jutott gépszemélyzetek, repülőgépek felkutatását, azoknak való segítségnyújtást tesz lehetővé. A légi kutatás és mentés műveletei békében, válság- és konfliktushelyzetben egyaránt végrehajthatók. A légierő különösen alkalmas a kutatás és a mentés feladatainak végrehajtására, ami speciálisan felszerelt légi járművek és különleges kiképzésben részesült személyi állomány alkalmazását teszi szükségessé. Harci körülmények között a kutató-mentő műveletek végrehajtása a fegyveres erőktől komplex, rendszerint összhaderőnemi erőfeszítéseket igényel, amelyek elsősorban a kényszerleszállást végrehajtott vagy lelőtt repülőgép-személyzetek és a hajtórötttek felkutatását, illetve mentését célozzák. A harci kutatási-mentési műveleteket várhatóan bonyolult, magas kockázatú, veszélyes körülmények között – többnyire az ellenséges erők tevékenysége közepette – hajtják végre, ezért különösen fontos a megbízható, pontos hírszerzés, a körültekintő tervezés és koordináció, valamint a megbízható kommunikáció. A sikeres harci kutatási-mentési művelet – az élőerő megmentésén túl – fokozza a személyi állomány biztonságérzetét, növeli a csapatok morálját, és megakadályozza a fogságba esett személyzet hírszerzési és propagandacélokra történő felhasználását.

A *vezetési, irányítási képesség* lehetővé teszi a légierő szervezeti, erőforrásai alkalmazásának befolyásolását az elérendő célok teljesítése érdekében. A katonai műveletek eredményessége, hatékonysága szempontjából kiemelt jelentősége van az erőfeszítések megfelelő időben és helyen történő összpontosításának; különösen igaz ez a légierő tevékenysége esetében, amelyet a gyors lefolyás és a nagy térbeli kiterjedés jellemez. A légierő esetében a vezetési, valamint az irányítási funkció szerves egységet alkot, ezért már vezetési és irányítási tevékenységről és rendszerekről beszélünk.

Egy korszerű légierő ezekkel a képességekkel kell hogy rendelkezzen, ezek tehetik alkalmassá a megszabott küldetések teljesítésére, ezek birtokában játszhat meghatározó szerepet a hagyományos katonai műveletekben, illetve a békeműveletekben, a válságreakáló és konfliktuskezelő műveletekben egyaránt.

Természetesen egy olyan méretű és gazdasági lehetőségekkel bíró ország, mint Magyarország légierője nem rendelkezik minden felsorolt képességgel, illetve nem minden képessége azonos

mértékű. A szövetséges műveletekben azonban célszerű olyan légierő-komponenst létrehozni, amely az adott helyzetben rendelkezik valamennyi szükséges képességgel, amelyek a részt vevő tagállamok részképességeiből tevődnek össze.

9.2.2. A Magyar Honvédség légierőjének képességei

A biztonsági környezet megváltozása miatt a Magyar Honvédséget folyamatosan alkalmassá kell tenni a nemzeti és a szövetségi feladatok ellátására, nemzetközi környezetben történő alkalmazásra.

Ahhoz, hogy a Magyar Honvédség, benne a légierő-komponens is hatékonyan részt tudjon venni Magyarország fegyveres védelmében, valamint a NATO-műveletekben, az alábbi képességekkel kell rendelkeznie:

- a stratégiai környezet változásaihoz való alkalmazkodás képessége;
- a gyorsan változó harcászati, hadművelleti helyzetre való reagálás képessége;
- a kijelölt erők magas fokú készenléte;
- többnemzeti, összhaderőnemi környezetben való tevékenység, interoperabilitás, amely lényegileg együttműködési képességet jelent;
- a harc hatékony megvívása, erők védelme és megóvása;
- hálózatközpontú környezetben való alkalmazás képessége;
- hatékony felderítés, információszerzés és -csere;
- telepíthetőség, mobilitás;
- hosszú távú fenntarthatóság, többnemzeti logisztikai támogatás;
- képesség a lakossággal és a civil szervezetekkel való együttműködésre.

A légierő képességének összetevőit, mint megjelenő követelményeket, a cél és a működési terület szempontjából alapvetően két nagy csoportra oszthatjuk:

Nemzeti feladatokkal összefüggő képességek-követelmények:

- légi felderítési képesség;
- harcászati légi vezetés, irányítás;
- légvédelmi képesség (repülő, légvédelmi rakéta, légi vezetés, irányítás);
- harci támogató képesség;
- légi szállítási képesség;
- légi utántöltési képesség (légi utántöltési szolgáltatás fogadása);
- kutatás-mentés;
- elektronikai hadviselési képesség.

Szövetségi küldetésekkel összefüggő képességek-követelmények:

- felderítés, hírszerzés;
- vezetési, irányítási képességek;
- integrált, kiterjesztett légvédelem;
- légi támadás;
- légi támogatás;
- légi szállítás;
- légi utántöltés;
- kutatás-mentés;
- aktív, passzív védelem;

- szilárd együttműködés;
- információs hadviselés;
- hálózatközpontú hadviselés;
- mobilitás;
- hadműveleti hatékonyság.

A Magyar Honvédség légierőcsapatai jelenleg az alábbi képességekkel rendelkeznek:

- felderítési, légtérellenőrzési képesség;
- csapásmérő képesség;
- szállítási képesség;
- kutatás-mentés (harci kutatás-mentés);
- vezetés, irányítás képessége.

Bizonyos képességeket a Magyar Honvédség légierőcsapatai csak a szövetségi erőforrások felhasználásával tudnak megvalósítani, illetve az egyes képességek kialakítása, fejlesztése nem azonos mértékű, és ez nem egy időben történik. Lesznek olyan képességek, amelyeket a légierő rövid időn belül és magas színvonalon alakít ki, és lesznek olyanok, amelyeket hosszabb idő alatt hoz csak létre.

A magyar légierő lehetséges képességfejlesztési irányai és a Zrínyi 2026 program

A fejlesztése során arra kell törekedni, hogy a haderőnem csapatai részt tudjanak venni a magas intenzitású, korszerű fegyverekkel (fegyverrendszerekkel) és vezetéstechnikai (döntéshozatali eszközökkel) végrehajtott műveletekben; teljesítsék az expedíciós haderővel szemben támasztott követelményeket.

A Magyar Honvédség légierőcsapatai képességfejlesztésének főbb területei az alábbiak lehetnek:

- A Magyar Honvédség haderőfejlesztési programja, a *Zrínyi 2026* lehetőséget teremt a hazai légvédelmi rendszer és harcászati repülő fegyvernem fejlesztésére is, amelynek keretében a jegyzet lezárása idejéig nyilvánosságra került adatok alapján Airbus H145M és Airbus H225M helikopterek, légvédelmirakéta-vezetési és -irányítási rendszer, korszerű radarok, illetve harcászati repülőgépek és azok kiegészítő rendszerei kerülhetnek a légierő hadrendjébe;
- A szervezet kialakítása, korszerűsítése (struktúra, méret, irányítás);
- Működési feltételek biztosítása (humán erőforrás, anyagi-technikai erőforrás, ellátás, logisztika, kiképzés, felkészítés);
- Műveleti képességek (hadműveleti képesség, hadműveleti vezetés, információs rendszer, légi vezetés, irányítás) fejlesztése.

A meglévő képességek fejlesztése, új képességek kialakítása az előbb említett nemzeti és szövetségi követelményekkel összhangban, a rendelkezésre álló erőforrások és a hazai védelmi szektor lehetőségeinek figyelembevételével, valamint a nemzetközi együttműködés kihasználásával történhet.

Ajánlott irodalom

- KRAJNC Zoltán – BERKOVICS Gábor (2001): A szárazföldi csapatok légi támogatása. *Új Honvédségi Szemle*, 55(6), 50–59.
- LÜKŐ Dénes: *A katonai képesség fogalma, összetevői, a légierő katonai képességek tervezése a védelem tervezés rendszerében*. (Előadás, Légierő Konferencia, Budapest, ZMNE, 2005.)
- SZENDY István (2017): *Hadügy és hadviselés*. Budapest: Dialóg Campus.
- TÖMBÖL László (2008): A légierő helyzete és fejlesztésének fő irányai. *Repüléstudományi Közlemények*, 20(különszám). Online: www.szrfk.hu/rtk/kulonszamok/2008_cikkek/Tombol_Laszlo.pdf

Ellenőrző kérdések

1. Ismertesse a lövészcsapatok legfontosabb jellemzőit!
2. Ismertesse a különleges csapatok legfontosabb jellemzőit!
3. Ismertesse a harckocsicsapatok legfontosabb jellemzőit!
4. Ismertesse a tüzércsapatok legfontosabb jellemzőit!
5. Ismertesse a légvédelmi csapatok legfontosabb jellemzőit!
6. Ismertesse a műszaki csapatok legfontosabb jellemzőit!
7. Ismertesse a felderítő csapatok legfontosabb jellemzőit!
8. Ismertesse a logisztikai csapatok legfontosabb jellemzőit!
9. Mit értünk a légierőcsapatok képességei alatt?
10. Mi a lényege a védelmi légi szembenállási műveleteknek?
11. Hogyan fogalmazná meg a támadó légi szembenállás célját?
12. A felszíni erők elleni légi műveletek hogyan oszthatók tovább?
13. Soroljon fel négyet a támogató légi művelet típusai közül!